

Paulina Szymonek

21.04.2023

PAULINA SZYMONEK

NARRACJE NIEOSWOJONYCH: WSPÓLNE HISTORIE KOBIEC I WILKÓW W
WYBRANYCH WSPOMNIENIACH PÓLNOAMERYKAŃSKICH

STRESZCZENIE

Celem rozprawy jest omówienie roli pozaludzkiej sprawczości w wybranych dziełach literatury północnoamerykańskiej autorstwa kobiet, które dzieliły część swego życia z wilkami. Każdy z analizowanych tekstów oferuje inną perspektywę na mieszkanie wspólnie, w sąsiedztwie, bądź w pośrednich powiązaniach z wilkami zarówno dzikimi, jak i żyjącymi w niewoli, wszystkie jednak łączy wspólny wątek uwidocznienia sprawczości zwierząt oraz ich statusu jako jednostek. W ujęciu chronologicznym teksty przedstawiają również stale zmieniające się relacje między ludźmi a wilkami, tworząc kontekst dla badanych historii, w których autorki kwestionowały to, jak postrzegano, badano, oraz pisano o wilkach. W efekcie takie narracje odegrały ważną rolę w redefiniowaniu naszych relacji z wilkami, co stanowiło istotny krok w kierunku współistnienia.

Zawiłość tych relacji, jak wynika z analizowanych prac, wymaga zastosowania metod otwartych na różne teorie, koncepcje, i punkty widzenia, których wspólnym celem jest uznanie zwierząt pozaludzkich za jednostki i podmioty sprawcze w bezpośrednich i literackich spotkaniach. Mając to na uwadze, zajmuję się wieloma pojęciami, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji gatunków stowarzyszonych opisaną przez Donnę Haraway oraz koncepcji stowarzyszonych podmiotów sprawczych przedstawionej przez Vinciane Despret.

Rozdział pierwszy jest wprowadzeniem zarówno w historyczny i literacki kontekst relacji człowiek-wilk w Ameryce Północnej, jak i bardziej szczegółowym opisaniem teorii, którymi zajmuję się przy analizie roli pozaludzkiej odrębności, podmiotowości, i sprawczości w tworzeniu biografii zwierząt oraz autobiograficznych utworów opisujących więcej-niż-ludzkie powiązania. Sugeruję tu, że zwłaszcza te ostatnie narracje mogą być uznane za współtworzone przez autorów i wilki. W tym rozdziale zawieram również przegląd wyżej wspomnianej literatury oraz najnowszy stan badań na ten temat, uzasadniając swój wybór utworów i określając metody, które są stosowane w ich analizach.

Rozdziały drugi i trzeci badają literaturę powstałą od roku 1890 do lat 40. XX wieku, w której autorki pisały o wilkach w sposób, który podważał dominujące w tamtych czasach wyobrażenie tych zwierząt jako zabójców i gatunków szkodliwych, z którymi nie była możliwa żadna inna relacja niż ta między myśliwym a ofiarą. Drugi rozdział poszerza kontekst zarysowany już w poprzednim, skupiając się na pamiętnikach Evelyn Cameron, opisujących jej życie z dwoma wilkami, które wychowywała w czasach zwalczania tego gatunku. Relacje Cameron znacząco różniły się od innych w tamtym czasie, gdyż pisała o wilkach w sposób, który uwidaczniał ich sprawczość oraz odrębność jako jednostek. Przedmiotem rozdziału trzeciego jest natomiast *Driftwood Valley* (1946) autorstwa Theodory Stanwell-Fletcher, która w podobny sposób kwestionowała to, jak mogą wyglądać relacje, badania, i życie w sąsiedztwie wilków. Współtworzenie przestrzeni oraz współkształtowanie znaczenia badań stanowiły podstawę ich wspólnego stawania się gatunkami stowarzyszonymi.

Rozdziały czwarty i piąty dotyczą utworów, które miały znaczący wpływ na to, jak postrzegano wilka, ich autorki bowiem opisywały swoje interakcje z poszczególnymi zwierzętami w sposób, który zachęcał do stawiania pytań o to, *kim* są wilki i w jakie relacje mogą wchodzić z ludźmi. Jedną z tych autorek jest Lois Crisler, której *Arctic Wild* (1958) jest

przedmiotem rozdziału czwartego. Przyglądam się w nim roli, jaką ucieleśniona komunikacja, według definicji przez Barbary Smuts, odegrała zarówno w relacji Crisler z wilkami, jak i w tworzeniu utworu. Pokazuję tutaj, jak kluczowe są takie osobiste narracje dla zmiany publicznego postrzegania wilków. Równie ważne w promowaniu współistnienia były eseje Diane Boyd oraz *Shadow Mountain* (2002) autorstwa Renée Askins, które omawiam w rozdziale piątym. W tej części rozważam korzyści i koszty pośrednich powiązań tworzonych między ludźmi a wilkami podczas ich powrotu i reintrodukcji do dawnych siedlisk. Sugeruję, że uwikłania jak te opisane przez Boyd i Askins zaowocowały szerszym uznaniem wilków jako stowarzyszonych podmiotów sprawczych.

W podsumowaniu zwracam uwagę na to, w jaki sposób omawiane utwory wpłynęła na postrzeganie wilków. Podkreślam jednocześnie znaczenie przyjrzenia się tej literaturze z perspektywy, która pozwala uznać zwierzęta pozaludzkie za współtwórców tychże historii.

Słowa kluczowe: wilki, sprawczość pozaludzka, biografie zwierząt, narracje autobiograficzne kobiet, gatunki stowarzyszone